

[Polemika s pojetím lidských práv u Mileny Srnské]

16. 8. 77 [770816-1]

(44) (1) (SSaŽ – Strašnice, 16. 8. 77 dopoledne.)

Milena Srnská (*Právník* č. 5-6/1977, str. 480) mluví o „rozdílnosti samé podstaty lidských práv v kapitalistické společnosti na straně jedné a socialistické společnosti na straně druhé“. To je hrubá nepřesnost (přinejmenším; ukáže se však, že jde o otázku koncepce, tedy věc mnohem závažnější): rozdílnost není v „podstatě lidských práv“, nýbrž v jejich právním zajištění a vyjádření, event. v jejich pojetí. Lidská práva jsou něčím, co je nutno respektovat a jejich uplatnění garantovat, event. upravovat, a to jak vnitrostátně, tak mezinárodně, ale nejsou ani jakýmkoliv respektováním ani žádnými garancemi či úpravami konstituována. Žádnými „materiály“, ani takovými, jako je všeobecná deklarace nebo mezinárodní pakty apod., se člověku a občanovi práv a svobod nedostává (str. 483 – interpretace stanoviska signatářů Charty 77 je v tomto smyslu insinuací a misinterpretací); nelze tedy vůbec mít za to, „jako by“ přímo z paktů se jednotlivec stal nositelem subjektivních práv“ (dtto). Ostatně sama autorka mluví o „dalším rozpracování a kodifikaci principu respektování lidských práv, který v Deklaraci principů, která je součástí Závěrečného aktu KEBS, byl vyjádřen“ (483): respektovat lze pouze něco, co není založeno ani konstituováno teprve tímto respektem, nýbrž co mu „předchází“. Právní vymezení postavení člověka ve společnosti a ve státě může být samozřejmě v různých společnostech a v různých systémech různé, ale lidská a občanská práva a základní svobody jsou něčím, co by mělo každé takové právní vymezení respektovat jako něco, k čemu má blíž nebo dál a k čemu se postupně má (musí) blížit.

Autorka se zmiňuje několikrát o „neochotě vyspělých kapitalistických států ratifikovat oba pakty“ (str. 481, 482). Jistě z toho nevyplývá, že ratifikací samou se lidská práva a svobody konstituují; ale jde také – a především – o to, že tam, kde se přísně rozlišuje mezi formulací právní normy a mezi skutečností, jak tato norma je uplatňována a realizována, není možné prázdnou ratifikací předstírat něco, co ve skutečnosti neexistuje. V demokratické společnosti by se takový akt stal příležitostí k tvrdé kritice podvodného pokusu o předstírání a zastírání skutečnosti. Nicméně okolnost, že autorka se brání proti výkladu mezinárodních paktů, jako by se jimi jednotlivci dostávalo určitých práv, svědčí o tom, že realizace **závazků** ať už mezinárodních, ale fakticky **ratifikovaných**, uvnitř

země jí neleží na mysli a že o ni vůbec neprojevuje starost. Vždyť dokonce i za předpokladu, že ratifikace má charakter mezinárodní úmluvy, musíme soudit, že z ní něco vyplývá pro právní strukturu společnosti také vnitrostátně, ať už přímo pro jednotlivce, nebo nikoliv, tj. jen nějakým dalším prostřednictvím (např. dalších zákonů apod.). Bez ohledu na odmítané přirozenoprávní pojetí něco z ratifikace paktů vyplývá. A co tedy? Vyplývá to podle nějakého přidělového systému jen pro některé občany nebo pro ně víc než pro jiné? Závazek, že nikdo nemá být v určitém směru diskriminován, má snad být vykládán tak, že jeho aplikace má nebo může být různá podle toho, o koho, tj. o jakého člověka a občana jde? Což není jasné, jaký to je nesmysl? (Vyvolává to reminiscenci na orwellovskou formulaci, že „všechna zvířata si jsou rovná, ale některá jsou si rovnější“.)

M. Srnská trvá na tom, že v případě paktů jde o projev dohodnuté vůle států s rozdílným společenským zřízením, čehož důsledkem je skutečnost, že „vnitrostátní úprava cestou legislativních i dalších opatření je svou podstatou zásadně rozdílná ve státech kapitalistických na straně jedné a socialistických na straně druhé“ (480). Buď tedy autorka přiznává, že lidská práva předcházejí jak všem mezinárodním dohodám i vnitrostátním úpravám; pak ovšem zní dost kuriózně, že vnitrostátní úprava je „svou podstatou zásadně rozdílná“ podle toho, zda jde o kapitalistickou, nebo socialistickou společnost. To by mohlo v uvedeném případě platit jen za předpokladu, že v této „úpravě“ zůstávají lidská práva čímsi vedlejším a okrajovým, zatímco čímsi podstatným a zásadním je něco zcela jiného, co se netýká přímo lidských práv, nýbrž charakteru sociálního systému (a člověka teprve prostředkovaně). Anebo lidská práva legislativním „a jiným“ (?) opatřením nepředcházejí, nýbrž jsou jimi konstituována. Pak ovšem „svou podstatou zásadně rozdílná“ „úprava“ právního zakotvení lidských práv konstituuje vždy něco docela jiného podle toho, o jaký typ společnosti jde, tedy něco jiného v kapitalistickém a něco jiného v socialistickém systému. Jenže je-li tomu tak, pak je naprosto nesmyslná jakákoliv mezinárodní dohoda, neboť její pojmy nemají pevný obsah. Pak ani onen autorkou předpokládaný „obecně dohodnutý standard“ (480) vlastně neplatí, neboť mu je přikládán pokaždé jiný význam, jiný smysl. Realizace a konkretizace takto vágně dohodnutého standardu pak není vázána ničím podstatným a zásadním a je tedy vzhledem k dohodnuté normě maximálně libovolná; a právě tato libovůle a možné svévole je vydávána za „vnitřní věc státu“ (480). Subjektivismus tohoto pojetí je nabíledni a je zarážející.